

ISAP 6- Enterprise Risk Management Programs and IAIS Insurance Core Principles¹

1. חלק 1 – כללי

1.1. מטרת התקן

מטרת ה-ISAP לתת הנחיות לאקטוארים, שמעניקים שירותים אקטואריים הכוללים תוכניות ERM. התוכניות עקביות עם ה-ICP הבאים של האיגוד הבינלאומי למפקחי ביטוח: ניהול סיכונים ובקרה פנימית (ICP 8) וניהול סיכונים ברמת הארגון (ERM) למטרות סולבנסי (ICP 16). המטרה היא להגביר את אמון הציבור בעבודת ERM שמבוצעת על ידי אקטוארים באמצעות הגברת אמון המשתמשים המיועדים על ידי כך:

- שיוכח כי השירותים האקטואריים מבוצעים באופן מקצועי ובוהירות הנדרשת.
- שהתוצאות רלוונטיות ומוצגות בצורה ברורה, מובנת ושלמה.
- שמתבצע גילוי נאות של ההנחות והמתודולוגיה.

1.2. היקף התקן

ה-ISAP חל על אקטוארים שמעניקים שירותי אקטואריה עם אחריות או מעורבות גבוהה בפיתוח, בהטמעה, בתחזוקה או בסקירה של חלק או של כל רכיבי המערכות לניהול סיכונים (ERM), כולל ORSA שתואמים את הוראות ICP 8 ו-ICP 16. ה-ISAP רלוונטי רק בתנאי של אקטואר יש אחריות או מעורבות.

1.3. הקשר ל-ISAP 1

ציות לתקן ISAP 1 הוא תנאי הכרחי לציות ל-ISAP זה. יש לפרש ב-ISAP 1 את הפניות ל-"this ISAP" כמוחלות באופן שווה על ISAP 6 במידת הצורך.

1.4. מונחים

ב-ISAP זה יש שימוש במונחים שונים שמוגדרים במילון המונחים. מונחים אלה מודגשים בטקסט בכחול עם קו תחתון מקווקו ובהיפר-קישור להגדרה (למשל **אקטואר**).

1.5. הפניות צולבות

אם יש התייחסות ב-ISAP לתוכן של מסמך אחר, ההתייחסות היא למסמך התקף ב**מועד האימוץ**, כפי שהוא מוצג בעמוד השער של ISAP. ניתן לתקן, לשנות, לבטל או להחליף את המסמך שהוזכר לאחר **תאריך האימוץ**. על **האקטואר** להביא בחשבון את תאימות ונאותות השינוי להנחיות ב-ISAP.

1.6. תאריך תחולה

ISAP – בגין { **שירותים אקטואריים** שבוצעו / **שירותים אקטואריים** שהחלו } בתאריך [תאריך] או אחריו.

2. חלק 2 – נהלים מקובלים/פרקטיקה נאותה

2.1. הבנת מערכת ניהול הסיכונים של המבטח ומסגרת ה-ERM

האקטואר צריך להבין בצורה מספקת את מערכת ניהול הסיכונים ואת מסגרת ה-ERM של המבטח. כמו כן, עליו לשקול האם האלמנטים של ניהול הסיכונים הנדרשים רגולטורית תואמים את ICP 8 ואת ICP 16, כולל מדיניות ניהול סיכונים, הצהרות תיאבון הסיכון ORSA, והערכת המבטח את דרישות ההון הרגולטוריות שלו.

2.2. פרופורציונליות

יישום ISAP 1 סעיף 1.5.2: על האקטואר לשקול מידתיות ביחס לאופי, להיקף ולמורכבות הסיכונים.

2.3. זיהוי, הערכה וניהול סיכוני מבטח במסגרת ה-ERM

2.3.1. אקטואר שאחראי או מעורב באופן משמעותי בזיהוי סיכוני המבטח, צריך להביא בחשבון גם,

אך לא רק, את הגורמים הבאים:

- א. יעדים אסטרטגיים של הארגון.
- ב. תהליכי איסוף המידע, והאם לצוות יש כישורים נאותים, הכשרה וניסיון להבנה ולזיהוי הסיכונים.
- ג. האם הליך זיהוי הסיכונים מספק כדי לזהות סיכונים שוטפים וסיכונים מתעוררים, שניתן לחזות באופן סביר, רלוונטי ומהותי, לרבות סיכונים שמשיעיים באופן ישיר או עקיף על מצבו הכספי ומטרותיו האחרות של המבטח (למשל סיכון מוניטין).
- ד. סיכונים המוזכרים במפורש בתקנות עקביים עם ICP 8 ו-ICP 16.
- ה. מסגרת הזמן שבה הסיכונים עשויים להתעורר ולהשפיע על המבטח.
- ו. סיכונים העשויים לנבוע משינויים בעסקי המבטח שניתן לצפות באופן סביר (פעילות, שווקים, מוצרים) והתנהגות עסקית.
- ז. האם זוהו סיכוני הבסיס במוצרים פיננסיים בעלי שקיפות מוגבלת (למשל חשיפות חוץ מאזניות, נכסים מורכבים או ביטוח משנה).
- ח. האם זוהו באופן מספק גורמי סיכון צפויים והשלכותיהם על המבטח.
- ט. סיכונים שנובעים או גדלים כתוצאה מפעילות בניהול סיכונים, למשל, סיכון אשראי הנובע מהעברת הסיכון.
- י. השפעת התרבות הארגונית, ממשל תאגידי ומערכות תגמול של המבטח על היכולת והנכונות של ההנהלה והצוות לזהות ולנהל סיכונים, והאם התרבות הארגונית, הממשל התאגידי או מערכת התגמול מייצרים, מגדילים או מקטינים סיכונים.
- יא. תשומות לזיהוי סיכונים של ההנהלה, אנשים בקיאים אצל המבטח, מומחים ומנהלים.

2.3.2. אקטואר שאחראי או מעורב באופן משמעותי בהערכת השכיחות וההשפעה של סיכוני המבטח –

צריך להביא בחשבון גם, אך לא רק, את הגורמים הבאים:

- א. הערכה איכותית של הסיכונים במקום הערכה כמותית או בנוסף אליה.
- ב. מתאם בין סיכונים, הצטברות (אגריגציה) של סיכונים וסיכוני זנב (למשל סיכוני קטסטרופה וסיכוני מגפה, סיכוני מיקור חוץ מורכבים).
- ג. נאותות מידול הסיכון, מבחני קיצון (stress testing), מבחן קיצון הפוך (reverse stress testing) וטכניקות ניתוח תרחישים (scenario testing).
- ד. עד כמה המודלים (models) המודדים את השכיחות והשפעה של הסיכונים מספקים תוצאות, שתואמות את המידע הגלום במחירי שוק עבור הסיכונים הרלוונטיים או סיכונים קשורים.
- ה. עקביות בין מתודולוגיות הערכת השווי השונות שעומדות בבסיס מסגרת ה-ERM.
- ו. פעילות ואפקטיביות של תהליכים ומנגנונים לבקרה על סיכונים והפחתה (מיטיגציה) של סיכונים.
- ז. נאותות ההנחות באשר לפעולות עתידיות שיינקטו על ידי ההנהלה ועל ידי גורמים חיצוניים, תוך התחשבות בניסיון שיש בענף בפעולות דומות.
- ח. תשומות להערכת ההסתברות והשפעה מצד ההנהלה, מומחים אצל המבטח, מומחי תוכן ומפקחים.
- ט. עקביות בהערכות סיכונים לאורך זמן.

2.3.3. אקטואר שאחראי או מעורב באופן משמעותי בהטמעה או בתחזוקה של בקרות ניהול סיכונים, הפחתת סיכונים (מיטיגציה), פיקוח, תקשורת או דיווח על סיכוני המבטח – צריך להביא בחשבון גם, אך לא רק, את הגורמים הבאים:

- א. מדיניות ניהול הסיכונים והצהרות תיאבון הסיכון של המבטח.
- ב. קשר בין החוסן הפיננסי ופרופיל הסיכון של המבטח לבין מערכת ניהול הסיכונים שלו.
- ג. חוסר עקביות משמעותי בין הסובלנות לסיכון לבין מגבלות הסיכון של המבטח.
- ד. המידה שבה תוצאות המודלים (models) של הסיכון, ששימשו למדידת העלויות הכלכליות והיתרונות של צמצום הסיכון, תואמות את המידע המובע שגלום במחירי השוק לסיכונים או לסיכונים קשורים.
- ה. תפעול ואפקטיביות התהליכים והמנגנונים לבקרת סיכונים והפחתת (צמצום) סיכונים.
- ו. נאותות ההנחות באשר לפעולות עתידיות שיינקטו על ידי ההנהלה ועל ידי גורמים חיצוניים, תוך התחשבות בניסיון הקודם של הענף בפעולות דומות.
- ז. מהי תרבות המבטח אם נדרשות פעולות להפחתת סיכונים.
- ח. ההשפעה של נסיבות שליליות הצפויות בעתיד על הזמינות והאפקטיביות של פרקטיקת הפחתת (מיטיגציה) סיכונים.
- ט. קיימות לולאות משוב אפקטיביות בתהליך ניהול הסיכונים.
- י. השתנות האופי והחשיבות היחסית של הסיכונים על פני זמן.

2.4 ניהול סיכונים ברמת הארגון (ERM)

2.4.1 **אקטואר** שאחראי לביצוע הערכת סיכונים מצטברת של המבטח או מעורב בו באופן משמעותי, צריך, בנוסף להערכת היסודות כמפורט בסעיף 2.3 לעיל, לשקול גם, אך לא רק, את הגורמים הבאים:

- א. חוסן פיננסי, פרופיל הסיכון, הנהלת העסק, מבנה הממשל וסביבת הסיכון של המבטח.
- ב. האם תהליכי ניהול הסיכונים תואמים את יעדי המבטח והאסטרטגיה באשר לנטילת סיכונים מצטברת, ובאשר לכל קטגוריית סיכון עיקרית, כפי שמשקפים בתיאבון הסיכון, בסובלנות לסיכון ובמגבלות הסיכון.
- ג. תלות הדדית בין הסיכונים שנוגעים לנכסיו והתחייבויותיו של המבטח, בשים לב לכך שהמתאם בין הסיכונים בין סוגי נכסים שונים, מוצרים וקווי עסקים שונים אינו בהכרח לינארי ועשוי להשתנות במצבי קיצון.
- ד. חשיפות חוץ מאזניות שעשויות לחזור למבטח בעת קושי.
- ה. יתרונות פיזור שנובעים מאגריגציה של סיכונים.

2.4.2 **אקטואר** שאחראי או מעורב באופן משמעותי בפיתוח, יישום, תחזוקה או סקירה של מסגרת ה-ERM של המבטח – צריך בנוסף להערכת האלמנטים כמפורט בסעיף 2.4.1 לעיל, לשקול גם, אך לא רק, את הדברים הבאים:

- א. מעורבות הדירקטוריון בהערכה, בקביעה, במעקב ובבחינה של תיאבון הסיכון ופרופיל הסיכון של המבטח, והאם האינטרסים של מבטחים ובעלי עניין מקבלים את הביטוי הראוי במסגרת התהליכים לעיל.
- ב. תאימות משאבי ניהול הסיכונים והיכולות של המבטח בין פרופיל הסיכון הנוכחי והצפוי לבין אסטרטגיות ניהול הסיכונים.
- ג. איכות, היקף ואפקטיביות, אי תלות, אתגרים וניטור המשתקפים במסגרת ה-ERM.
- ד. היקף ותוצאות הסקירות האחרונות, אפקטיביות מערכת הבקרה ותגובת ההנהלה לממצאים.
- ה. ניהול ניגודי אינטרסים פוטנציאליים.
- ו. היקף השימוש בניהול ובהערכת סיכונים ככלי לקבלת ההחלטות אצל המבטח.
- ז. אפקטיביות ערוצי תקשורת הסיכונים אצל המבטח, כולל תהליכי הסלמת סיכונים אצל הפיקוח.
- ח. אפקטיביות ולוחות הזמנים של הדיווח והתגובות למקרים והפרות הקשורות להפעלת מסגרת ה-ERM אצל המבטח.
- ט. איכות ואפקטיביות תפעולית של מדיניות, תהליכים ומנגנונים של תוכנית ERM כולל, אך לא רק, ניהול מיקור-חוץ, ניהול המשכיות עסקית (כולל ניהול החברה בעת מגפה), מדיניות 'לחישה לפיקוח', ניהול סיכוני הונאה ומדיניות שמירה על פרטיות, ניהול סיכוני מודל וניהול סיכוני התנהלות עסקית.
- י. עד כמה מסגרת ה-ERM מותאמת לשינויים במבטח ובסביבתו.

- יא. עמידת מסגרת ה-ERM בדרישות הרגולציה וההנחיות הרלוונטיות.
- יב. תאימות והלימות ה-ORSA של המבטח.
- יג. תוכניות רציפות לשימור החוסן הפיננסי של המבטח וחיוניותו בנסיבות משבר.
- 2.4.3. ביישום סעיפים 2.4.1 ו-2.4.2. אם המבטח הוא חלק מקבוצה, ייתכן והאקטואר צריך להביא בחשבון גם, אך לא רק, את הגורמים הבאים:
- א. הסיכונים והיתרונות של שייכות למבנה קבוצתי, מגבלות פוטנציאליות להעברת הון נכסים בין ישויות משפטיות נפרדות.
- ב. שינויים צפויים במבנה הקבוצה שעשויים להשפיע על ההון, על הסולבנסי של המבטח ועל יכולתו להמשיך בעסקים.
- ג. מודל הסיכון, מבחני קיצון (stress testing), מבחן קיצון הפוך (reverse stress testing) וניתוח תרחישים (scenario testing), צריכים לכלול שינויים במבנה הקבוצה ובתרומה של כל אחד מהחברים בקבוצה למבטח.
- ד. ייתכן שההנחות המתאימות למבטח בודד אינן מתאימות למבטח שהוא חלק מקבוצה גדולה יותר.
- ה. כאשר ניהול הסיכונים ומגבלות תיאבון הסיכון נקבעו על ידי הקבוצה.
- ו. הבדלים בדרישות החוקיות והרגולטוריות בין אזורי שיפוט.
- ז. אפקט הדבקה של נסיבות שליליות בקרב חברי הקבוצה אשר עלול להשפיע על ההון והסולבנסי של המבטח.

2.5 Own Risk and Solvency Assessment

- 2.5.1. האקטואר האחראי או מעורב באופן משמעותי בפיתוח, יישום, תחזוקה או סקירה של ORSA, צריך לשקול בנוסף לסעיפים 2.3 ו-2.4. לעיל גם, אך לא רק, את תנאים הבאים:
- א. אופק הזמן לעניין ה-ORSA
- ב. האם הערכת הסיכון האיכותית והכמותית והתחזיות הכספיות המשמשות ב-ORSA תואמות את המטרות.
- ג. כל שינוי בפרופיל הסיכון ובתיאבון הסיכון של המבטח מאז ה-ORSA הקודם.
- ד. בסיסים חשבונאיים של המבטח.
- ה. שינויים שניתן לצפות באופן סביר בסביבה החיצונית.
- ו. לתת ביטוי לעסקים חדשים והתכלות (run off) של עסקים קיימים וחדשים.
- ז. יכולת גיוס הון בזמן של משבר פיננסי.
- ח. הבדלים בין דרישות ההון הרגולטוריות של המבטח לבין דרישות ההון על פי ההערכה העצמית של המבטח.

- ט. איכות ותאימות של משאבי ההון של המבטח על פי קריטריונים של איכות והלימות שקבע המפקח.
- י. דרגת החומרה המשתקפת במודל הסיכון, מבחני קיצון (stress testing), מבחן קיצון הפוך (reverse stress testing) וניתוח תרחישים (scenario testing).
- יא. נסיבות שמצריכות ביצוע של ORSA שלא על פי התכנון המקורי.

3. חלק 3 – תקשורת

3.1. גילוי

בנוסף לציות ל-ISAP 1, בחלק 3 תקשורת, האקטואר צריך לידע בהתאם לשירותים האקטואריים שסיפק:

- 3.1.1. אם האלמנטים לניהול סיכונים שנדרשים בתקנות התואמות ICP 8 ו- ICP 16 אינם קיימים (2.1.).
- 3.1.2. אם לא ניתן לזהות או לכמת חשיפות סיכון באופן מהימן או משמעותי (2.3.1., 2.3.2., 2.4.1.) (2.4.2.).
- 3.1.3. אם על סמך ההנחות או תרחישי הסיכון שנבחרו מתקבלות תוצאות או שכיחויות שאינן מהותיות או פחות חמורות או פחות שכיחות ממה שמצביע הניסיון ההיסטורי, ואם השינויים העתידיים ידועים וצפויים או שניתן לצפות אירועים חריגים וקיצוניים (2.3.2., 2.4.1.).
- 3.1.4. חוסר עקביות משמעותי בין החוסן הפיננסי ופרופיל הסיכון לבין מערכת ניהול הסיכונים של המבטח (2.3.3.).

4. השלכות של הסביבה בישראל על התנהגות האקטואר

- קיימות הנחיות שונות רגולטוריות בישראל בנושא ניהול סיכונים אך הן לא ספציפיות לאקטוארים.
- המפקח על הביטוח בישראל פועל לגיבוש משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים ברוח הדירקטיבה סולבנסי II. וכן הוא פועל לקידום תרבות עסקית המתחשבת בשיקולי ניהול סיכונים והקצאת הון בעת קבלת החלטות.
- היום קיימת טיוטה על פיה, בחודשים הקרובים על חברות הביטוח ליישם את ה-ORSA.